

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת ויִשְׁלַח

יציאת השבת:

17:15

ירושלים: 17:15

מז' כסלו תשע"ט

הפטרה: חזון עובדיה

יציאת השבת ר"ת 17:37

גיליון 507

כניסת השבת:

16:03

ירושלים: 16:01

מה הסיכוי להסכם שלום אמיתי?

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

אחרי אינתיפאדת הגדרות וסבב הלחימה האחרון האם יש סיכוי לשלום? בואו ונלמד מפרשתנו. דינה יוצאת לראות בבנות הארץ, ושכם בן חמור נשיא הארץ חוטף אותה ופוגע בה. יעקב ובניו נעצבים על המעשה אשר לא יעשה. חמור אבי שכם בא בעצת בנו לבקש את דינה לאשה הם הנים בדבר כאשר בני יעקב דורשים שאנשי שכם ימולו את עצמם. חמור ושכם בנו חוזרים לבני עירם ומשכנעים אותם למול והם מלים. והנה ביום השלישי בהיותם כואבים באים שמעון ולוי אחי דינה, הורגים את אנשי שכם ובוזזים את העיר.

כיצד מפרים בני יעקב את ההסכם? רק עיון מדוקדק בפסוקים מגלה לנו את מפרי ההסכם האמיתיים. ראשית צריכים אנו לזכור מה קדם להסכם – חטיפתה של דינה והחזקתה בכח בבית שכם. ולהסכם עצמו: חמור אבי שכם מציע (לד, ט): "והחתנתנו אותנו. בנותיכם נתנו לנו ואת בנותינו תקחו לכם", ולעניין המסחר: "ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרוה והאחוזו בה". בני יעקב עונים שתנאי ראשון הוא להמול להם כל זכר ואז יסכימו (לד, טז): "ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד". רש"י במקום עומד על הבדלי הלשון בין ניתן לניקח. ניתן את אשר נחפץ וניקח ככל אשר נחפץ.

לפי ההסכם המושכות היו בידי בני יעקב לבחור מבנות שכם כמו שירצו ולתת מבנותם אם ירצו. ואולם שכם וחמור בבואם לפני בני עירם הם הופכים את התנאי ואומרים (שם, כא): "את בנותם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם". אולי היינו יכולים לומר שדברים אלו נאמרו לצורכי פנים "כדי לרצותם שיאותו להמול". אך הם מומשיכים ואומרים: "מקניהם וקניינם וכל בהמתם הלא לנו הם"! יצא מרצע מן השק. בני יעקב לא הפרו את ההסכם, שכם וחמור קדמו אותם, לא נותר אלא לפגוע באנשי שכם ולהציל את דינה ובני יעקב עושים פעולה נועזת. אמנם, מעשה שמעון ולוי מסכן את יעקב ומשפחתו והוא מגיב בחריפות (שם, ל): "עכרתם אותי להבאישי ביושב בארץ". ואולם טעם דבריו הוא משום: "ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי". גם בימנו עלינו לעמוד איתן מול ניסיונות של הסכמים מפוקפקים, לנהוג בחכמה ולהתפלל לה' שיצילנו מאויבנו.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

סוד יחסי החוץ של ישראל

לדעת רבותינו פרשת וישלח היא פרשת היסוד של היחס בין עם ישראל לאומות העולם וכדברי רבי יהונתן: "כל מי שרוצה לרצות ולפייס מלך או שלטון ואינו יודע דרכם וטכסיסיהם יניח פרשה זו לפניו".

בין יעקב לעשיו

לאחר עשרים שנה של יעקב בחרן הוא חוזר לארץ כנען לאביו. בדרך יצטרך להיפגש עם אחיו עשיו. יעקב עדיין זוכר את דברי עשיו אחיו (כו, מא): "יקרבו ימי אבל אבי, ואהרגה את יעקב אחי". ולפיכך הוא מכין את עצמו לפגישה זו. גם על רבי יהודה הנשיא, הוא רבי – רבן של כל ישראל מסופר במדרש (בראשית רבה פרשה עח) שבשעה שהלך להיפגש עם ראשי המלכות הרומית, היה מעיין בפרשת "וישלח". וכך גם מייעץ רבי יהונתן: "כל מי שרוצה לרצות ולפייס מלך או שלטון ואינו יודע דרכם וטכסיסיהם יניח פרשה זו לפניו".

מסתבר שבמשך כל השנים נצרכו פרנסי האומה לעיין בפרשה זו. היום אולי יותר מתמיד, צריכים אנו לעיין בפרשה זו כדי לדעת באיזו דרך נלך, האם הסכמי אוסלו הם הפתרון לסכסוך הערבי ישראלי או שמא הבנות ז'נבה? אולי עמידה ללא כל פשרה ואולי ישנה דרך אחרת? הבה נעיין יחדיו בפרשה.

הבנות לדורון, תפילה ומלחמה

ראשית, יעקב בודק את השטח בשולחו מלאכים לעשיו אחיו, ואולם אלו משיבים לו: "באנו אל אחיך אל עשיו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו". כששמע יעקב את תשובתם, שעשיו נשאר עשיו וכוננותו אינן טהורות, אלא וארבע מאות איש עמו – פניו למלחמה, הוא מתירא, אך יראתו זו אינה משתקת אותו, אלא הוא פועל בשלושה אופנים:

יעקב מתפלל לבורא עולם "הצילני נא מיד אחי, מיד עשיו". ואולם הוא אינו מסתפק בתפילה אלא מכין עצמו לדורון (למתנה) ולמלחמה. הוא שולח לאחיו מתנה גדולה של צאן ובקר, יעקב גם דואג לשים רווח בין העדרים כדי להשביע עינו של אותו רשע.

ואולם מתוך חששו הגדול שמא לא יתפייס עשיו, הוא מחלק את מחנהו לשניים ומצייד את המחנה בכלי מלחמה. על פי המדרש עשה זאת יעקב בו זמנית: "זיינם (צייד את ילדיו בכלי זין, כלי מלחמה) מבפנים, והלבישם לבנים מבחוץ". הושטת ידו של יעקב לשלום לא מנעה ממנו להחביא חרב מתחת בגדיו, לעת הצורך.

על מה אפשר לוותר ועל מה צריך לעמוד

נשים לב כי מנחתו של יעקב לא כללה דבר ממה שהווה את המחלוקת בינו לבין עשיו: הבכורה והברכות. יעקב רק נותן מתנות של צאן ובקר. הוא אינו מוותר על הברכות, אם כי מזכיר כבודך אגב שהברכות לא נתקיימו.

שור וחמור

"ויהי לי שור וחמור" – אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ (רש"י). ואולם, ממשיך יעקב ואומר (לג, יא): "קח נא את ברכתי אשר הובאת לך". אף על פי שלא נתן כי הוא זה מברכותיו של אביו, אלא רק מן הבקר ומן הצאן. יעקב אבינו רומז לנו, כי אל לנו לוותר על ערכי היסוד שלנו כדי להתפייס עם אויבנו.

מעניין שגם אליעזר עבד אברהם בהגיעו לרבקה נותן לה נזם זהב ושני צמידים זהב ובהמשך (כד, ג) נתן לרבקה כלי כסף וכלי זהב ובגדים, בעוד שלאחיה ולאמה נתן מגדנות (פירות של ארץ ישראל). והטעם, שאת רבקה לקח אתו ליצחק ולכן ההשקעה חזרה לביתה. אך לאחיה ולאמה נתן רק מגדנות שהוא דבר כלה ואבד מן העולם.

פתרון ארוך טווח

לשאלה האם ישנו פתרון לסכסוך ההיסטורי הזה? מתוך הפרשה עולה, כי בסופו של דבר אין הסכם של קבע טוב יותר מאשר ההפרדות, גם היא נעשית בדרך דיפלומטית כפי שאומר יעקב לעשיו (לג, יג-יד): "אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי, ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן, יעבור נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה".

יעקב מוצא סיבה שלא להצטרף למסעו של עשיו, גם אם זה בכפיפת קומה רגעית, 'הילדים רכים'... ואולם יעקב אבינו מלמדנו מוסר גדול:

לא צריך לפתור את כל הבעיות שישנם – כאן ועכשיו! אפשר לדחותן למחר, ויש מחר למחר, וכדברי רש"י: "הרחיב לו הדרך... אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו... והוא לא הלך. ואימתי ילך? בימי המשיח. שנאמר: 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו'".

הסדר ביניים כזה, של אי-לוחמה ושקט יכולים להתקיים אלפי שנים, רק בבוא המשיח נגיע להסדר של קבע מתוך עמדת כח, לשפוט את הר עשיו. או אז התקיים בנו בע"ה גם המשכו של הכתוב, כפי שהוא מובא בהפטרה של פרשתנו בפיו של הנביא עובדיה: 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו' – "והייתה לה' המלוכה".

הלכות שמירת הנפש והזהירות בדרכים

א. כל מכושול שיש בו סכנת נפשות מצוות עשה להסירו ולהישמר ולהזהר בדבר יפה יפה שנאמר: "הישמר לך ושמור נפשך". ואם לא הסיר והניח המכושול המביאים לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על "לא תשים דמים". (רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש, פרק י' הלכה ד').

ב. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואמר: 'הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד על כך', מכין אותו מכת מרדות: (רמב"ם שם, הלכה ה'). מכת מרדות היא מכין בעבר, בזמן שבת הדין היו מוסמים לכך).

ג. כתוב בתורה "וחי בהם" ודרשו חז"ל: "וחי בהם ולא שימות בהם", (יומא פה, ב'). ומכאן למדו חכמים שמותר לעבור על כל המצוות ואפילו לחלל שבת כדי להציל נפש אחת מישראל. אמרו חכמים: חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה.

ד. אדם ההולך בדרכים, חייב לחצות את הכביש בזהירות, ובכך הוא מקיים מצווה מן התורה. ואם הוא חוצה את הכביש שלא בזהירות, הרי הוא עובר על מצוות לא תעשה: "השמר לך", ועל לאו של: "ונשמרתם מאוד לנפשותכם". כל הוצאה כספית שאדם מוציא לצורך שמירת הנפש היא מצוה. (פלא יועץ, ערך שמירה).

ה. אדם המניח מכושול ברשות הרבים עובר לאו: "לפני עיוור לא תיתן מכשול", ועל: "ארור משגה עיוור בדרך". לדוגמא: אדם המניח תיק במקום שיכולים להיתקל בו ולהיפגע. הגורם צער לחברו צריך לבקש ממנו מחילה, ואפילו יום הכיפורים ותשובה לא מכפרים לו עד שירצה את חברו.

ו. אסור לאדם להכניס את עצמו לסכנה בכביש, ולכאורה לסמוך על כך שהקב"ה יציל אותו, כיוון שזה במקום שהסכנה מצויה, חובה עליו להזהר. חובה לשמור על כל תקנות התנועה והשימוש בדרכים, כיוון שהם נועדו לטובת הציבור והוכח שהן מסייעות לשמירת הנפש.

ז. חובה לחצות במעבר חצייה וגם אז יתבונן שאין רכבים מתקרבים, ולא יסח דעתו לדברים אחרים ואפילו לדברי תורה. אסור לחצות כביש ברמזור אדום גם כאשר אין רכבים בסביבה, ואפילו בדרכו לשיעור או לתפילה. אסור לחצות בין רכבים חונים, כיוון שהם מסתירים את הכביש וגם הנהגים אינם מבחינים באדם החוצה.

ח. יש להזהר מאוד בחציית הכביש בערב שבת, כיוון שאז הנהגים ממהרים והיא שעת סכנה. הזהר ביותר, שלא ללכת על הכביש בערב שבת לאחר הצפירה, כיוון שיש נהגים שנוסעים בשעה זו על הכביש בצורה מסוכנת אף יותר מן הרגיל.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עזר בן עישה. תקוה בת עזיה. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מויל בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולטנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדר צה"ל ושביו ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יוחנן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמידה. נדיר נחום. יוסף כהן. רובי צעדי. יצחק בן מויל מורחי. מרדכי ומשה מורחי. ישראל אברהם נתן. אברהם אוחיון. מרדכי צאני. ראובן אלון בן נסיה. יצחק ועמרם אטיאס. ר' חיים אוחנטה. לוי יצחק אמדיד. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד חלבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורחי. יצחק ושמחה אילון. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאה אסטרנוג. נדירה שמעון. מנרה לוי. לויט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דיה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה יוגדן. אסתר וענבר נחום. דניאל אלימלך. מרים ועננו. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מלודה. לואיה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאלי. יוכבד ועקנין. עישה דהן. ברכה סופן. רותי אנוי. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. כמיסה דידי. כמישה כהן. אלום טובול. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסנובר ז"ל.

ולע"ה הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

לעילוי נשמת: אליהו אדרי, נסים מלי, אוסיף ברום, יוסף כהן, מויל ואליהו תורג'מן, סימנטוב ולירון יהודה ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

העלון לעילוי נשמת: נסים בנאי בן מחסומה ז"ל.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה